

NEDOSTATKY V MASKOVÁNÍ U VOJSK

Inženýr plukovník Ing. Jaroslav Nolč a plukovník Jan Sýkora

Maskování je součástí bojového zabezpečení a není druhu vojska, které by nemuselo k němu přihlížet v jakékoli bojové situaci a činnosti, v dotyku s nepřítelem i v týlu. Proto je povinností všech příslušníků armády, ať jde o vojína nebo o velitele na kterémkoli stupni, znát do potřebného stupně techniku maskování. Závažná úloha maskování je dána zvláště dvěma důležitými faktory:

- snižuje účinek nepřátelské palby a tím zmenšuje ztráty na lidech a materiálu;
- ztěžuje nepříteli provádění průzkumu jakéhokoli druhu a vytváří předpoklady pro překvapení, zvláště ztěžuje nepříteli volbu cílů atomových úderů především tím, že se podle jednotného plánu skutečně bojové jednotky, útvary a svazky dovedně zamaskují, že se zároveň provádí klamná činnost a že se zřizují klamné stavby.

Maskování nabývá v soudobém boji čím dál většího významu. Aby byla uchráněna živá síla a bojová technika před účinky zbraní hromadného ničení, budou konkrétní maskovací opatření prováděná v rámci operačního maskování, zvláště v obranné operaci, vyžadovat velkých materiálních prostředků a velkého úsilí. Cílem těchto opatření bude utajit skutečný průběh pásem a postavení za současného provádění rozsáhlých klamných opatření. Zvláště pečlivě bude třeba maskovat postavení pozemních radiolokátorů, stanoviště pro odpalovací zařízení řízených střel, sklady zbraní hromadného ničení apod., neboť na tyto objekty bude zvláště zaměřen průzkum nepřítele.

Vlivem zvýšené rozpoznávací možnosti průzkumných prostředků se maskování stalo obtížnějším a složitějším. Složitějším nejen proto, že si rychlé tempo soudobých operací vynucuje umění rychle se zamaskovat, ale i proto, že novodobé průzkumné prostředky umožňují pozorovat ve dne i v noci a téměř za každého počasí. Soudobé bojiště je nepřeržitě pozorováno ze vzduchu i z pozemních stanovišť zrakem, infradalekohledy, infrazaměřovači, radiolokátory a televizními prostředky a jsou pořizovány jeho jednotlivé fotografické i stereoskopické snímky na černobílý, barevný i inframateriál.

Má-li maskování být jedním z prostředků, které jsou s to účinně paralyzovat tyto všechny druhy průzkumu, a má-li přesvědčivě oklamat nepřítele, je nezbytně třeba, aby všichni velitelé důkladně znali nejen možnosti novodobých průzkumných prostředků, ale i účinné maskovací způsoby proti nim.

Tento požadavek při praktické činnosti vojsk zatím splněn není. Mnozí velitelé nevěnují pozornost praktickému provádění maskování, přestože po několik výcvikových let rozkazy ministra národní obrany kladou důraz na maskování. I Rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok 1957/1958 přikládá maskování zcela zvláštní důležitost. V něm se mimo jiné konstatuje, že „obrana málo se přizpůsobuje terénu a špatně se maskuje, což dává nepříteli možnost celkem snadno poznat její systém“.

Rozkaz soudruha ministra v základní nařizovací části ukládá „podstatně zvýšit úroveň přípravy a praktického provádění průzkumu všech druhů vojsk a ve všech druzích boje... Rázně zvýšit praktické návyky v maskování vojsk, jejich zbraní, techniky i tylů“. Kromě toho se pozemním vojskům ukládá „zlepšit přípravu vojsk k maskování proti pozemnímu i vzdušnému pozorování a radiolokačnímu průzkumu nepřítele“.

Rozkaz je jasný a důrazný a musí naň reagovat především ti velitelé, kteří až dosud udělali málo nebo neudělali vůbec nic pro zlepšení znalostí maskování a pro jeho využívání u vojsk.

Tito velitelé z hlediska maskování špatně připravují vojska pro boj. Nevychleňují na výcvik v maskování čas ani síly jako na jiné úkoly a považují maskování za práci navíc, která zabírá čas. Ve snaze napomoci k lepšímu splnění Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1957/1958 pokusíme se odhalit některé příčiny tohoto stavu, poukázat na nedostatky v maskování a ukázat cestu k nápravě.

Bude jen na prospěch věci, jestliže článek vyvolá diskusi a jestliže jeho obsah bude doplněn zkušenostmi těch velitelů, kteří maskování věnovali dostatečnou pozornost a kteří vycvičili jednotky v dovedném a účinném maskování. Nic nebude prospěšnějšího než zveřejnění dobrých zkušeností nebo ukázání dalších chyb a příčin zaostávání maskování u vojsk. Taková diskuse zvýší zájem o maskování a nepochybně přispěje k tomu, aby se maskování stalo skutečně nezbytnou součástí výcviku každého druhu vojska a nedílnou součástí kontroly všech starších náčelníků.

Příčiny nedostatků v maskování u vojsk

1. Výcvik maskování není programy bojové přípravy dostatečně zabezpečen

a) V programech bojové přípravy je nutno u všech druhů vojsk přezkoumat počty hodin ženijní přípravy a vyhradit dostatek času na výcvik v maskování. Dále přezkoumat témata ženijní přípravy a jejich cvičební cíle doplnit o úkoly maskování. Je samozřejmé, že nelze naučit vojáky maskování jestliže je pro maskování počítáno za rok jen s dvěma hodinami, a to ještě ne samostatnými, nýbrž ve spojení s opevňováním. Zkušenosti potvrdily, že málokdy dochází k technickému dokončení objektů, tím méně pak k dokonalému jejich maskování. Při plánování výcviku v maskování musí být přihlédnuto i k ročnímu údobí. Je totiž třeba, aby se vojáci naučili maskovat jak v době bez vegetace, tak i v době, kdy příroda svým porostem a jeho barvitostí maskování usnadňuje.

b) Avšak nikdy rozsah výcviku v maskování ženijních jednotek střeleckých svazků není zcela uspokojivý. Ženisty je třeba naučit nejen zřizování masek vodorovných a svislých, maskování proti radiolokačnímu pozorování a maskovacím nátěrům, ale i maskování světelnému, zvukovému a maskování proti přístrojům využívajícím infračerveného záření. Máme za to, že by výuka ženijních jednotek v maskování měla být rozšířena na tato témata:

— přírodní maskování (využívání terénu) proti vizuálnímu a radiolokačnímu průzkumu;

- zřizování svislých stínících masek s přírodním a umělým výpletem proti vizuálnímu a radiolokačnímu průzkumu;
- zřizování rušících masek (z odražečů) proti radiolokačnímu průzkumu;
- zřizování vodorovných masek a překrytů;
- vytváření umělých skvrn v terénu různými prostředky;
- maskovací nátěry na bojové technice;
- světelné a zvukové maskování (světelné ukazatele, úpravy na vozidlech, tlumení a napodobení zvuku).

Doporučujeme uvážit, zda by maskování nemělo být v programech ženiných jednotek střeleckých svazků uvedeno jako samostatná stať, a tím nejen zdůraznit jeho závažnost, ale i zvýšit náročnost na výcvik. Obsahuje-li programy, a to zcela oprávněně, samostatně stať jako minové záta-rasy, opevňování, vojenské mosty, přepravy, vojenské cesty, ničení a zá-sobování vodou, a nemají-li stať maskování, lze soudit, že u maskování jsme ustrnuli na úrovni maskování předválečného, kdy maskování bylo ob-dobně jako dnes přičleněno k opevňování. Máme za to, že tento stav ne-vyhovuje, neboť již v průběhu druhé světové války se maskování mimo-řádně rozvinulo. Současný vývoj průzkumných prostředků posunul masko-vací techniku ještě dále kupředu a bez její znalosti nelze provést s úspě-chem žádnou soudobou operaci. Věnovat dnes výcviku maskování jedno téma za rok je neudržitelné.

2. Malé znalosti velitelů jednotek v maskování

Jsou-li vědomosti mnohých důstojníků a jejich představy o maskování malé, je to zjev zcela zákonitý. Co jsem nestudoval, nemohu umět. Prostudovali jsme učební programy jednoho učiliště a zjistili jsme, že ani v nich není na maskování náležitě pamatováno. Budoucí velitel čtyř během tří-letého pobytu v učilišti je školen v maskování v jediném tématu, jehož hlavním učebním cílem není však maskování, nýbrž budování postavení družstva za použití trhavín; jako jeden z učebních úkolů tohoto tématu je budovat postavení družstva pod vodorovnými a svislými maskami. Je zřej-mé, že tento vedlejší maskovací úkol je jen velmi úzkým a dílčím výsekem celé techniky soudobého maskování. V posledním ročníku má posluchač ještě dvě hodiny protiradiolokačního maskování. To znamená, že se žák učiliště během školení nedozví např. o problematice deformačních nátěrů bojové techniky, o deformačních prvcích, o maskování proti infraprůzkum-ným prostředkům atd. Že je tu třeba učební programy podrobit přezkou-mání, a pokud jde o maskování, je náležitě přepracovat, je nade vší po-chybnost.

3. Psychologický vliv mírových výcvikových podmínek

Soudíme, že malý zájem o maskování a jeho zaostávání má kořeny v samé podstatě mírových podmínek výcviku. V míru se nestřílí „na ostro“ a voják necítí přímou potřebu se maskovat. Za války si však bojová činnost sama kategoricky vynutí provádění maskovacích opatření — maskování se tu stane naléhavým a konkrétním zájmem každého jednotlivce a každého velitele. Pod sebezáchovy tu povede ke snaze co nejlépe se maskovat. Proti

soudobým důmyslným průzkumným prostředkům nestačí však improvizovat a nestačí ty maskovací úpravy, ke kterým voják povede instinkt. Dnes je třeba vštípit vojákům vyšší dovednosti a návyky. Voják a především velitel musí vědět, že při maskování nelze mít na zřeteli jen prostý vizuální vzhled objektů a masek, nýbrž že je třeba např. znát problematiku maskování proti různým druhům průzkumných prostředků, což je dosud u většiny vojáků neznámou oblastí. Vždyť ani mnozí velitelé neodpovědí například na otázku „V jakém přírodním prostředí vyhovuje či nevyhovuje dnešní stejnokroj s ochrannou barvou khaki?“ Jeví se totiž na pozadí travnaté vegetace — při pozorování infradalekohledem — jako tmavá skvrna na světlém pozadí. A mnozí velitelé by asi rovněž nedovedli plně zdůvodnit potřebu maskovací pláštěnky opatřené deformačními skvrnami. Taková pláštěnka snižuje nápadnost na všech pozadích jak vizuálně, tak i při infraprůzkumu. Velitelé by si měli uvědomit, že velmi často nebude vyhovovat dnes běžně užívaný nátěr khaki naší bojové techniky a že by bylo výhodné opatřit ji deformačním (skvrnitým) nátěrem.

Že problematika maskování proti infraprůzkumu není velitelskému sboru (jeho většině) známa, domníváme se zcela právem. Ve sborníku jednoho vojenského časopisu totiž byl uveřejněn článek, v kterém autoři píší: „Používání infraprostředků u nepřítele nutí zvláště průzkumníky pohybovat se tak, aby nebyli zjištěni nepřítelem. Přesto však se vyskytnou situace, kdy se nelze vyhnout činnosti v otevřeném terénu nebo využít jiných prostředků, například dýmových, k zamezení nepřátelského infrapozorování a fotografování. Vzhledem k tomu je třeba vybavit příslušné průzkumné jednotky prostředkem (speciální tekutinou, rozptylující infrapaprsky), jímž by se napustil jejich výstroj“.

Tato věta nutně čtenáře zmáté a přivede je k myšlence, že lze skutečně oděv natřít tekutinou mající podivuhodnou vlastnost učinit je nepozorovatelnými v infradalekohledu. Problém je ovšem hlubší, jde totiž o to, na jakém pozadí se pohybují. Jestliže oděv bude opatřen infraemisním nátěrem khaki (ne tedy „tekutinou“), nebude na travnatém povrchu rozpoznatelný ani pouhým okem, ani v infradalekohledu. Avšak na pozadí zoraného pole bude bojovník — podle stupně tmavosti zeleného nátěru — pouhým okem třebas těžko rozpoznatelný, avšak v infradalekohledu se bude jevit jako bílá skvrna na tmavém pozadí. Tento příklad dokumentuje, že ani autoři, kteří článek psali, ani recensent a snad ani čtenáři nezjistili povrchní a nepřesný popis problému.

4. Nařízení pro bojové zabezpečení neobsahují pokyny pro maskování

Až dosud se v nařízeních pro bojové zabezpečení velitelé namnoze spokojují touto formulací pokynů pro maskování: „Za všech okolností dodržovat přísnou maskovací kázeň“. Zřejmě si neuvědomují povšečnost tohoto nařízení, vždyť „maskovací kázeň“ je přísné zachovávání pravidel maskování stanovených pro splnění určitého všeobecného maskovacího řešení daného velitelem. A toto řešení vychází ze zhodnocení situace z maskovacího hlediska, to jest

- ze vzdálenosti od nepřítele a z rázu činnosti jeho průzkumných orgánů;
- z reliéfu terénu a z jeho porostlosti;
- z roční doby a ze zhodnocení meteorologických podmínek;

- z délky doby, která je pro vyplnění bojového a tedy i maskovacího úkolu k dispozici;
- z počtu sil a prostředků pro maskovací práce.

Uvedme dva příklady pro bližší vysvětlení. Jedním z uvedených určujících faktorů pro maskovací opatření je vzdálenost od nepřítele a ráz činnosti jeho průzkumných orgánů.

Tyto faktory (kromě ostatních uvedených) ovlivní obsah pokynů pro maskování vydaných velitelem svazku. Ten na podkladě návrhů ženijního náčelníka určí kromě celkového zámyslu maskování i některá opatření podrobnějšího rázu (např. čáry v terénu, které nesmějí být překročeny vozidly bez částečného nebo úplného zatemnění apod.). Bylo by však chyba domnívat se, že těmito maskovacími pokyny velitele svazku, byť i sebekonkrétněji zpracovanými, jsou maskovací opatření beze zbytku vyřešena a že velitelé podřízených útvarů a jednotek je už nemusí nikterak doplňovat a upřesňovat. Prostor činnosti svazku — ať v útoku nebo v obraně — je příliš rozsáhlý, aby se v jednotlivých jeho místech nemohl v různém stupni uplatňovat faktor vzdálenosti a nepřátelského průzkumu.

Je zřejmé, že např. velitelé jednotek na předním okraji musí počítat se zcela jinou vzdáleností od nepřítele a tím i s jinou účinností jeho průzkumných prostředků než velitelé jednotek v hloubce. Proto budou muset velitelé jednotek na předním okraji ve svých maskovacích pokynech, ať už je vydají v jakékoli formě (většinou ústně), řešit maskování, zvláště dekorální, světelné, zvukové a proti inframěničům, velmi podrobně a kontrolovat přesné jeho provádění. Velitelé jednotek ve vzdálenosti 3 km a více od předního kraje nebudou se většinou maskováním zvukovým a proti inframěničům zabývat vůbec a na světelné a dekorální maskování nebudou požadavky již tak přísné. V ještě větších vzdálenostech se začne těžiště maskovacích opatření přesunovat z obrany proti pozemnímu na obranu proti vzdušnému průzkumu, což pozmění i konstrukce některých masek.

Důležitost pozemního a vzdušného průzkumu vysvitne nejlépe z druhého příkladu — maskování proti radiolokaci. Do určitých vzdáleností od nepřítele není třeba počítat s pozemními radiolokátory, neboť ty pracují od jakési minimální vzdálenosti (např. na obrazovce radiolokátoru typu SNAR nelze ani do vzdálenosti 300 až 400 m vyhodnocovat objekty). V dalších vzdálenostech od zjištěných stanovišť nepřátelských radiolokátorů bude třeba maskovat, a to hlavně využíváním terénu a přírodních prostředků (popřípadě i s použitím pohlcujících masek), nikoli však např. koutovými odrážecí, které by v terénu, jenž je nepříteli velmi dobře znám, byly často demaskující. V ještě větších vzdálenostech bude možno používat k maskování všech prostředků i koutových odrážeců a ve vzdálenosti 20 km a více by bylo veškeré maskování proti nepřátelským pozemním radiolokátorům zbytečné, neboť na tuto vzdálenost je jejich účinek proti běžným pozemním objektům nulový.

Je ovšem třeba podotknout, že se na všech oněch vzdálenostech může uplatnit nepřátelský vzdušný radiolokační průzkum, který však proti pozemnímu je mnohem méně účinný, takže maskování proti němu bude podstatně jednodušší a svým rozsahem mnohem menší.

Bližší rozbor jednotlivých bodů ocenění situace z maskovacího hlediska obsahují skriptá VTA AZ „Maskování III. díl“, zpracovaná podle sovětské učebnice „Maskirovka“.

Nedostatky maskovací praxe u vojsk

Protože se maskování u vojsk stále ještě nedoceňuje a vojska nejsou náležitě vycvičena, setkáváme se při cvičeních s četnými elementárními nedostatky.

Především se často nedodrží základní zásada, že je nejprve nutno pořídit masku a pak teprve začít budovat pozorovatelnou, pevnůstku, palebná stanoviště apod. Masky se neobměňují, stopy po vozidlech se nelikvidují. Maskování se omezuje jen na živelně prováděné rostlinné maskování (odřezaným rostlinstvem). Deformačních prvků, nátěrového maskování a vytváření skvrn na terénu není téměř používáno. Maskovacích normovaných sítí se při cvičeních málo využívá. Velitelé je šetří, neboť podléhají snadno zkáze nebo poškození a předepisují se k náhradě. Pokud se jich používá, jsou namnoze ponechány se zcela řídkými základními nášivkami a nedoplňují se přírodním materiálem, kterým teprve se stávají účinnými maskami. O formálním přístupu k maskování u některých jednotek svědčí skutečnost, že na jednom cvičení ještě v den před příjezdem kontrolujícího velitele nemaskovala vojska ani objekty, ani svou činnost. Následujícího dne došlo k nápadné změně. Letecký pozorovatel již sice nemohl pozorovat vojska v plné mírové činnosti, zřetelně však viděl špatně zhotovené masky. Na závěr tohoto bodu uvádíme několik konkrétních nedostatků zjištěných při cvičení s vojsky v jednom výcvikovém prostoru.

Účastník vyhodnocovací skupiny pozoroval z letounu stav maskování u útočníka i obránce a zjistil např.,

- že některá palebná postavení jsou zakryta maskovací sítí, ale pod sítí bylo vše vidět. Z toho lze vyvodit, že mnozí velitelé a vojska nemají jasno o funkci maskovací sítě. Nevědí, že se maskovací sít, i když je opatřena nášivkami, musí doplňovat přírodním materiálem. Proto se stává, že maskovací sítě dokonce objekt demaskují, jsou-li barevné nášivky vybledlé a je-li jejich světlost zdaleka zřetelně patrná;
- že maskovací sít je přes vozidlo nebo materiál jen přehozena, takže její maskovací účín je minimální, neboť charakteristický obrys není deformován;
- po vydatném nočním dešti byl slunný den. Okopy se naplnily vodou. Z letounu bylo možno je zcela zřetelně pozorovat a spočítat, neboť se jevíly jako zrcadla. Obdobně jako střípky zrcadla se leskly vodou naplněné stopy po kolech a pásech bojových vozidel;
- některé okopy byly zřizovány buldozerem. Podle charakteristicky vyježděných smyček po obou stranách okopů letec nejen zjistil místa okopů, ale mohl snadno určit, že jde o okopy pro tanky a houfnice (malé okopy např. pro minomety a protitankové kanóny se buldozerem nedělají);
- skládky materiálu (dřevo, betonové prefabrikáty) bylo z velké vzdálenosti jasně vidět, neboť nebyly nijak maskovány.

Taková je skutečnost. Ve snaze přispět k žádoucímu radikálnímu obratu navrhuje dále některá opatření.

Návrh na způsob odstranění nedostatku v maskování

1. K zvýšení znalostí teorie a praxe maskování

bylo by vhodné přezkoušet dosavadní učební programy vojenských učilišť a výcvikové programy jednotlivých druhů vojsk a stanovit nezbytný rozsah vědomostí a návyků z maskování a podle něho dát do programů potřebný počet učebních hodin.

Považujeme za účelné organisovat v rámci plánované odborné přípravy velitelů svazků, útvarů a jejich štábů školení o hlavních zásadách soudobého maskování a o zpracovávání pokynů velitele pro maskování. Kromě toho uspořádat v rámci svazků krátkodobé školení velitelů střeleckých rot a průzkumných jednotek v praktickém provádění maskování. K zvýšení úrovně maskování při cvičení s vojsky bylo by potřebné organisovat zvláštní školení o maskování pro funkcionáře určené do prověřovacích komisí a do rozhodčí služby.

2. Ve velitelsko-štábních cvičeních a při cvičení s vojsky

mělo by být důkladně vyžadováno, aby bojová nařízení obsahovala pokyny pro maskování a aby byla rozpracovávána a realizována na nižších stupních. Při všech cvičeních s vojsky doporučujeme nepřetržitě kontrolovat maskovací úpravy, hodnotit maskovací kázeň a stupeň ohrožení zaviněný nedbalým maskováním. V některém cvičení s vojsky bude velmi užitečné položit zvláštní důraz na maskování a na průzkum. K tomuto účelu bude ovšem nezbytné vybavit jednotky příslušným maskovacím materiálem. Pro taková cvičení doporučujeme ustavit zvláštní vyhodnocovací komisi s úkolem sledovat klady i nedostatky v maskování i v průzkumu. V průběhu cvičení pak využívat všech soudobých způsobů vzdušného průzkumu (radiolokace a fotografie černobílé, barevné a infra) a při rozboru cvičení zvláštní pozornost věnovat úrovni maskování a průzkumu.

3. Prověrky útvarů a jednotek

Při prověrkách by mělo být pravidlem přezkušování znalostí z maskování a prohlídka pomůcek a zásob maskovacího materiálu (materiálu použitého nebo připraveného k použití při maskování). Pokládat za nevyhovující prověřkové stavby, které by nebyly započaty a budovány pod maskou nebo s dodržením maskovacích zásad a přísně posuzovat maskovací nekázeň všech druhů.

4. Propagace

Máme za to, že by redakční rady odborných vojenských časopisů měly zveřejňovat články o metodice výcviku v maskování a o kladných a záporných zkušenostech z tohoto výcviku. Zájem o maskování může být zvýšen tím, že v časopisech Obrana lidu, Zápisník a Československý voják budou uveřejňovány články z teorie i praxe maskování. Ke zvýšení tohoto zájmu může podstatnou měrou přispět i armádní film, jestliže na cvičeních s vojsky pořídí záběry z realizovaných maskovacích opatření, z kterých za po-

moci odborníka-maskovače bude zhotoven jeden nebo více instruktážních filmů. Budou-li doplněny vhodným kmenářem, stanou se levnou a užitečnou učební pomůckou.

Závěr

Změněný ráz a způsob vedení boje a operace vyvolal pronikavé změny a rychlý rozvoj i v oblasti maskování. Maskování a klamání se stalo složitějším. Nové pojetí maskovací techniky, které má paralyzovat všechny druhy soudobého průzkumu a zabezpečit ochranu vojsk, dosud neproniklo do vojsk. Avšak ani klasické způsoby maskování (např. přírodní maskování, zásady maskovací kázně), které dosud mají plnou platnost a jsou uvedeny v předpise „Zastírání“, nejsou cvičeny a na cvičeních s vojsky shledáváme zcela elementární nedostatky.

V článku upozorňujeme na tyto nedostatky právě v období, kdy dochází k realizaci Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1957/1958. Jestliže tento rozkaz ukládá soustředit úsilí na splnění hlavních úkolů a je-li jedním z těchto hlavních úkolů i maskování, očekáváme, že přirozenou a nutnou reakcí u odpovědných funkcionářů bude revise učebních programů ve školách a učilištích a v programech bojové přípravy a vyjádření tohoto úsilí zvýšeným počtem hodin i na maskování.

Náš článek má vést velitele k zvýšení zájmu o maskování a má je přimět k tomu, aby učinili maskování nedílnou a neopomíjenou součástí bojové přípravy u všech druhů vojsk.

Jde o náročný úkol, který nemůže být splněn za jediný výcvikový rok. Je však třeba k němu přistoupit cílevědomě. Na jeho splnění by se měli aktivně podílet i političtí pracovníci a spolu s veliteli vstěpovat vojákům význam maskování a vědomí, že právě tak jako nemaskovat znamená utrpnět zbytečné ztráty je i každé nedůsledné, nepečlivé a neodborné provádění maskování jen zbytečným plýtváním sil a prostředků.

Připravenost vojsk závisí především na znalostech velitelů a štábu. Protože tato všeobecně platná zásada není dodržena, je mnohde stav maskování málo uspokojivý. Právě pro nedostatečné znalosti velitelé maskování podceňují a necvičí. Proto je třeba položit důraz na školení velitelského sboru v teorii i technice maskování.

Jestliže nová koncepce v taktice vede k maximálnímu rozptýlení sestav, zabrání spojena s dovedným maskováním nepřátelskému průzkumu rozpoznat náš zámysl a umožní dosáhnout překvapení.

Naučit vojáky dovedně maskovat vyžaduje především to, aby každá činnost vojsk byla automaticky spojována s maskováním. Tím se dosáhne trvalého upevňování návyků ve využívání terénu a přírodních i umělých maskovacích prostředků u velitelů i u mužstva.

V boji se drazí platí každý nedostatek v mírovém výcviku. Podceňování maskování je velmi závažný nedostatek a jeho rázné odstranění posílí bojeschopnost armády a zařadí maskování závčas na to místo, na které v každé moderní armádě svým významem bezesporu patří.

V této souvislosti nebude bez zajímavosti si ověřit, jak vývoj maskování probíhal např. v Sovětské armádě, tj. kdy tam byl započat příslušný výzkum, a hlavně, jak široce a hluboce tento výzkum byl prováděn. V úvodu sovětské učebnice „Základy maskování“, vydané r. 1956, je uvedeno, že

rozvoj maskování v Sovětské armádě započal r. 1925 vydáním příslušného předpisu a zahájením speciální výuky a výcviku.

V souvislosti se závěry ze studia maskování byly v Sovětské armádě vyvíjeny normované masky, jejichž první typy byly zhotoveny a zavedeny do vojsk r. 1930.

V době před Velikou vlasteneckou válkou byly prováděny systematické vědeckovýzkumné práce pro vyvinutí takových způsobů a prostředků maskování, které by byly účinné proti všem tehdy existujícím druhům a prostředkům výzkumu. K řešení řady maskovacích problémů byly kromě speciálních vědeckovýzkumných skupin oněmi úkoly se zabývajících přizvány i velké vědecké kolektivy, jako Akademie věd SSSR, Státní optický ústav, Státní ústav psychologie atd.

V této době byla vojska opatřena velkým počtem různých normovaných masek, pokrytů, normovaných barviv apod.

Před Velikou vlasteneckou válkou byly dále pořízeny lehké makety bojové techniky, vhodné pro rychlé napodobení soustředění vojsk, speciální barevné filtry pro kontrolu optických rozdílů pozadí a umělého maskovacího materiálu, dále speciální barviva, jejichž spektrální charakteristika byla velmi blízká charakteristice přírodní zeleně, mocná zvuková zařízení k napodobení zvuků a hluku, jimiž bylo lze zvukově napodobit letící letouny, pohyb tanků, střelbu děl apod. Roku 1939 byl vydán nový maskovací předpis obsahující všechno podstatné, co bylo zpracováno a osvědčilo se od roku 1924.

V době Veliké vlastenecké války bylo maskování rozsáhle používáno nejen na frontě, ale i v týlu a zápolí. Maskování se uskutečňovalo v různých měřítkách, počínaje vojínem a konče operací, již se účastnilo několik frontů.

Každý pozorovatel, odstřelovač a průzkumník, každý voják v útoku nebo v obraně využíval maskování, aby skryl sebe i svou činnost.

Dělostřelectvo všech ráží, počínaje praporními protitankovými kanóny a konče děly velkého účinku, maskovalo se v palebných postaveních využívajíc normovaných nebo výpomocných prostředků.

Tanky a automobily měly vždy nátěr odpovídající tomu nebo onomu pozadí, podle roční doby a bylo používáno různých prostředků, zabezpečujících jejich skrytí na různých úsecích terénu.

Letouny byly opatřeny ochranným nátěrem nebo měly deformační nátěr, což usnadňovalo jejich maskování nejen na zemi, ale i ve vzduchu. Kromě toho na letištích byly dodatečně maskovány jak přírodními maskami, tak i umělými různými konstrukcí.

Maskováním vojsk v obraně se dosáhlo takových výsledků, že nepřítel v mnohých případech nebyl s to odhalit bojovou sestavu vojsk, systém opevnění terénu a palby.

Maskováním před útokem dosáhla sovětská vojska překvapení a v mnohých případech nepříteli nebyl znám ani úsek průlomu, ale ani příprava k útoku.

A na závěr této retrospektivní úvahy se podívejme ještě, jak se takto propracované maskování uplatnilo proti nepříteli. Nacistický generální štáb, který si ústy svých generálů troufal se sebevědomím až příliš nadsazeným kritizovat všechny vojáky a všechny armády, s nimiž se střetl, byl nucen dokonale kapitulovat před maskovacím uměním Sovětské armády. Obsáhle

německé dílo o sovětských stálých opevněních, na jehož začátku stojí věta, že „Rus je mistrem v maskování“, obsahuje mnoho fotografií a příkladů a nešetří superlativy o kvalitě sovětských maskovacích způsobů a staveb, jakož i o vynalézavosti velitelů, obratnosti a iniciativě příslušníků všech druhů vojsk při provádění maskování. Nejvýš kladné hodnocení bylo zřejmě vynuceno ani ne tak snahou o objektivitu, jako spíše trpkými a drazé zaplacenými zkušenostmi všech hitlerovských vojáků a velitelů, kteří se zúčastnili přepadení Sovětského svazu a poznali tak sovětského vojáka i po této stránce — po stránce skrývání, maskování a klamání, což převedeno do řeči nepřítel znamená nedostatek zpráv, obtížnost rozhodování a neúměrné a posléze nenahraditelné ztráty živé síly i techniky.

A tak závěrem nelze říci než to, že soustavná práce v maskovacím výzkumu i výcviku, jež byla v Sovětské armádě zavčas zahájena, přinesla v rozhodujících chvílích své ovoce a značně přispěla ke zdolání a rozdrčení útočníka, jenž do té doby neměl odpůrce.

Co z této historické zkušenosti by mělo vyplývat pro nás, není třeba zdůrazňovat.

Považujeme za vhodné článek uzavřít přehledem vhodných a dostupných pramenů pro studium otázek maskování. Jsou to:

- a) předpis Zastírání Žen-II-5;
- b) přednášky vydané VTA AZ:
 - plukovník Josef Rak, Operační maskování v útočné operaci vševojskové armády, pořad. čís. 459, stran 47, rok vydání 1956,
 - plukovník Jaroslav Mašek, plukovník Jan Sýkora, Ženížní opatření v rámci operačního maskování pořad. čís. 488, stran 51, rok vydání 1955;
- c) články ve Sborníku VTA AZ:
 - plukovník Jan Sýkora, plukovník Ing. Jaroslav Nolč, Průzkum a maskování v nočním boji, čís. 6, roč. 1956,
 - plukovník Jan Sýkora, Maskování v nočním boji, čís. 6, roč. 1957;
- d) skriptu vydaná VTA AZ:
 - Sýkora, Maskování I., II., III. díl,
 - Sýkora, Halas, Maskování — doplňky,
 - Sýkora, Halas, Maskování — vzorce a normy.